

LowRes
Pauline van
Marle

Foto: Pauline van Marle

De prooiaanvoer bij de Steenuil in het zesde Beleef de Lente-jaar

STONE / Ronald van Harxen, Pascal Stroeken, Joep van de Laar

Foto's: Ronald van Harxen (tenzij anders vermeld)

In 2012 is voor het zesde achtereenvolgende jaar de prooiaanvoer bij de 'webcamuilen' van Beleef de Lente geregistreerd door een grote schare kijkers. Hieronder worden in kort bestek de resultaten besproken. Voor meer informatie over de werkwijze en achtergronden verwijzen we naar het uitgebreide artikel hierover in *Uilen 1* (Van Harxen & Stroeken 2010) en de *Steenuil* (Van Harxen en Stroeken 2011). De prooiaanvoer in 2011 vindt u in *Uilen 2* (Van Harxen & Stroeken 2011b).

Verloop van het broedseizoen

2012 Was een bijzonder jaar omdat dit het eerste jaar was waarin het nest mislukte en er geen jongen uitvlogen. De prooiregistratie stopte dan ook op leeftijdsgedag 30, de dag waarop het jong overleed. De 4 prooien die de dag erna nog aangevoerd zijn, zijn voor de volledigheid meegenomen.

De 3 eieren werden gelegd op 20, 23 en 25 april, steeds met een interval van een kleine 60 uur. Het eerste jong werd in late avond van 24 mei geboren. We hebben daarom 25 mei op dag 0 gesteld. Beide andere eieren kwamen niet uit. Bijzonder was dat een van twee niet uitgekomen eieren op 2 juni door het vrouwtje onbedoeld meegenomen werd naar buiten. Het leek erop of ze met een nagel van haar rechterpoot door de eischaal geprikt had.

Opvallend was dat het mannetje de eerste jongendagen volkomen uit beeld was. Normaal is dat hij juist in die periode in zijn eentje zowel de jongen als zijn vrouwtje van prooi voorziet. Hij werd op 24 mei om 22.55 (een klein uur voor de uitkomst van het ei) voor het laatst gezien en toen pas weer op 28 mei om 22.10 uur, bijna 4 volledige dagen later. Hij bracht in deze periode ook geen prooi aan buiten de kast aan. Het is gissen wat daarvan de oorzaak was. Mogelijk heeft hij ergens vastgezet.

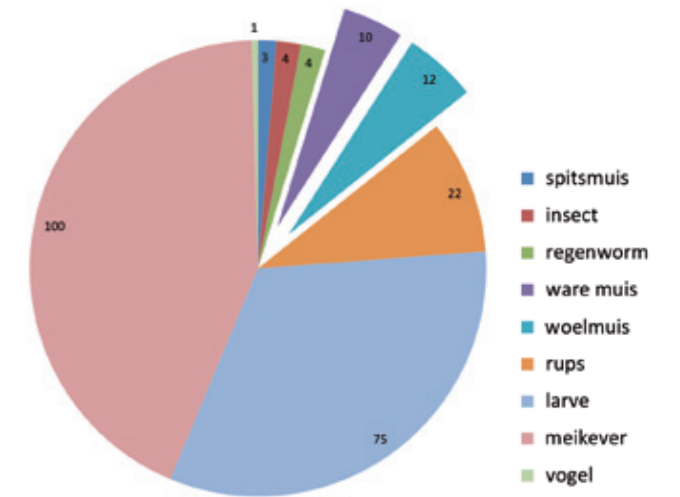
Als gevolg van deze afwezigheid verliep de prooiaanvoer afwijkend van andere jaren. Het vrouwtje bleef uiteraard in het nest om het jong warm de te houden. De in de eerste dagen opgelopen groeiachterstand¹ en slechte conditie werden het jong fataal en in de nacht van 24 op 25 juni overleed het, 30 dagen oud.

Volwassen vogels

Met zekerheid hebben we met een nieuw vrouwtje te maken. Het vrouwtje uit voorgaande jaren is niet meer gesignaleerd en is waarschijnlijk overleden. Het nieuwe vrouwtje was aanvankelijk ongeringd, maar werd op 2 juni van een ring voorzien. Het is aannemelijk dat ze het jaar ervoor geboren is, maar zeker is dat niet.

Afgaande op het gedrag vermoeden we dat te maken hadden met hetzelfde mannetje als in 2011, maar omdat het niet geringd is, weten we dat niet zeker.

¹ Op 2 juni, leeftijdsgedag 8 woog het slechts 28,5 gram waar rond de 67 gram normaal is op deze leeftijd.

Figuur 1: Prooiaanvoer in de ei- en broedperiode in absolute aantallen.

Resultaten

Aanvoer in de leg- en broedperiode

In de leg- en broedperiode (20 april tot en met 24 mei) werden in totaal 231 prooien binnengebracht. Meikevers waren met precies 100 exemplaren de meest voorkomende prooi (43,4%). Toch ook 22 muizen (12 woelmuizen 10 ware muizen), goed voor 9,5%. Het mannetje kwam met de meeste prooien binnen (222 ex). Met de overige 9 kwam het vrouwtje zelf binnen. Onzeker is of zij deze ook zelf gevangen heeft.

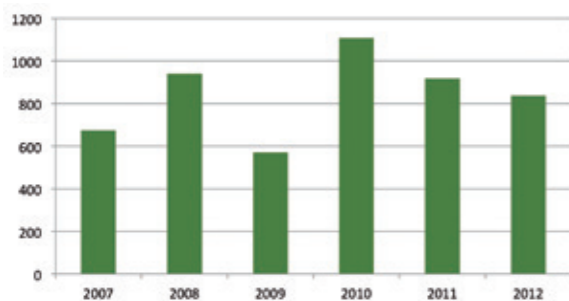

Foto: Tom van Kerkhoff

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
regenwormen	5	4		79	2	4
kleine prooien	207	258	59	54	259	101
nachtvlinders		1	1		5	
meikevers	103	108	186	230	172	100
kikkers	1		4	3	12	
salamanders		2			6	
muizen	13	23	11	22	10	25
vogels	1			2	1	1
onduidelijk		22	15	10	6	
totaal	330	418	276	400	473	231

Tabel: Prooiaanvoer in de ei- en broedperiode 2007-2012 op basis van aantallen

Figuur 2: Prooiaanvoer in de leg- en broedperiode 2007-2012 op basis van de biomassa. Op de verticale as de aanvoer in grammen.

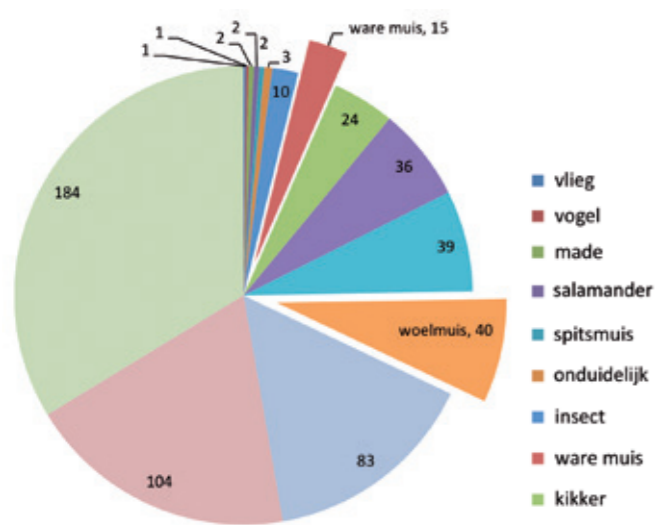
Het is mogelijk dat ze deze buiten de kast van het mannetje kreeg.

Het is aardig een vergelijking te maken tussen de verschillende jaren. Qua aantal prooien is 2012 het minste jaar (tabel 1). In 2011 bijvoorbeeld bracht het mannetje twee keer zoveel prooien binnen. Kijken we echter naar de biomassa (totale gewicht van de aangevoerde prooien) dan blijkt 2012 een heel gemiddeld jaar te zijn (figuur 2) en maar nauwelijks onder te doen voor 2011. De verklaring ligt in het relatief grote aantal muizen dat in 2012 aangevoerd is. Dit betrof het hoogste aantal van alle jaren, en bijvoorbeeld tweeëneuhalf keer zoveel als in 2011

Aanvoer in de jongenperiode

In de jongenperiode zijn er in totaal 546 prooien aangevoerd. Regenwormen vormden met 184 (33,7%) exemplaren de hoofdmoot, op ruime afstand gevolgd door rupsen en larven en (104 en 83). Naar verhouding waren er slechts weinig Meikevers dit jaar (39/7,1%)

Kijken we naar aanvoer per dag (aantallen en biomassa) dan valt direct de geringe aanvoer in dag 0 tot en met 4 op (figuur 4 en 5). Slechts 64 prooien met een totale biomassa van 66 gram (13,1 zgram per dag). Vooral de biomassa is extreem laag. Het totaal van de eerste 5 dagen is lager dan van leeftijdsgedag 5 alleen. De verklaring ligt uiteraard in de afwezigheid van het mannetje. De prooiaanvoer

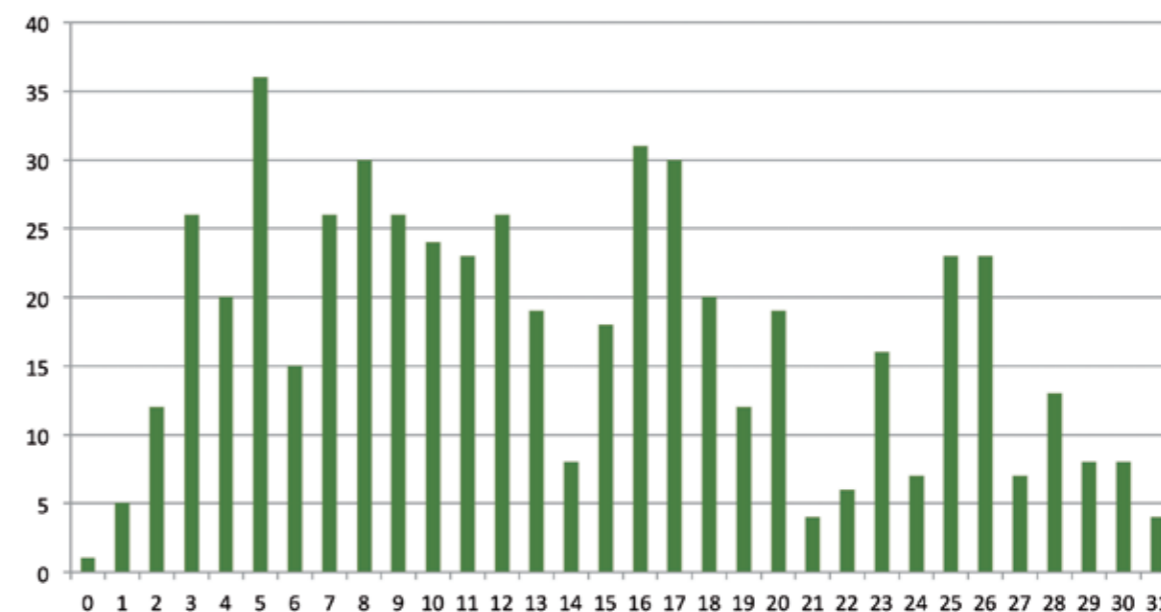

Figuur 3: Prooiaanvoer in de jongenperiode (aantal prooien)

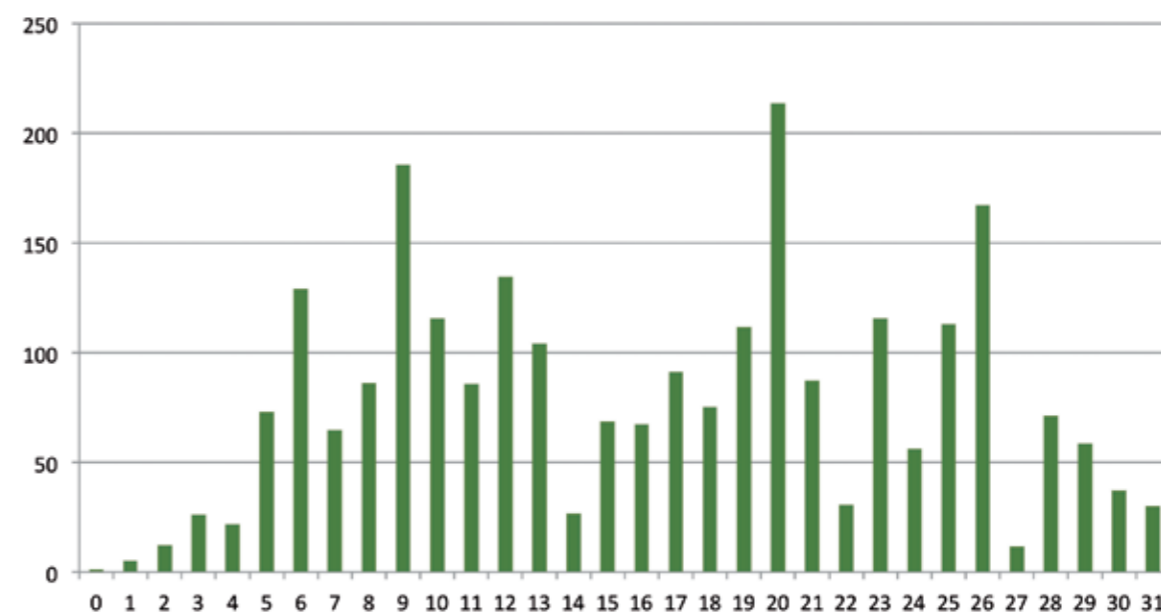

Foto: Tom van Kerkhoff

in de derde en vierde week vertoont pieken en dalen die niet direct te verklaren zijn. Een vergelijking met andere jaren is helaas weinig zinvol vanwege de bijzondere situatie dit jaar (slechts 1 jong gedurende 31 jaren, dat bovendien duidelijk niet in orde was). Het is daarentegen wel aardig te kijken naar het verschil in aanvoer tussen man en vrouw in vergelijking met andere jaren.

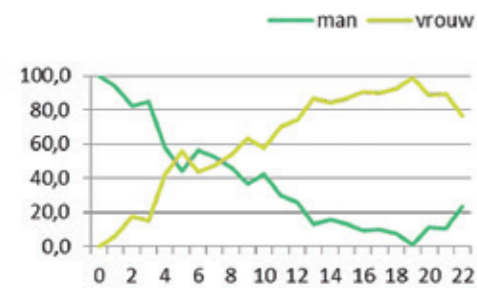
Figuur 4: Aantal prooien per leeftijdsgedag, op de verticale as het aantal prooien.

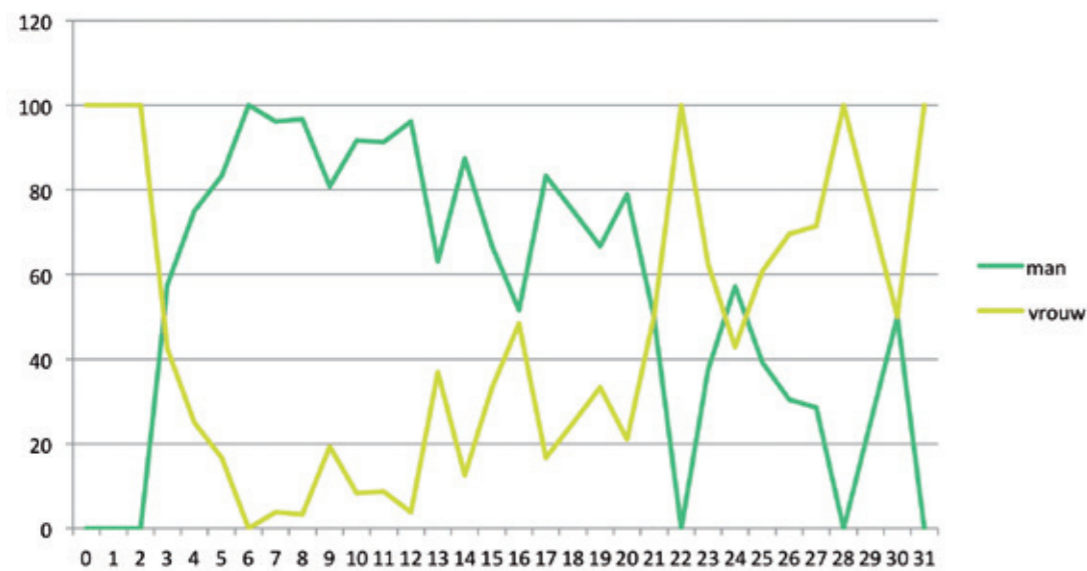
Figuur 5: Biomassa prooi per leeftijdsgedag, op de verticale as de biomassa in grammen.

Foto: Tom van Kerkhoff

Figuur 6: Procentuele verhouding tussen de aanvoer per dag door het mannetje en het vrouwtje bij W07,W08,W09 en W10 (links) en G02,G03 en G04 (rechts). Bron: Van Harxen & Stroeken 2011

Figuur 7: Procentuele verhouding tussen de aanvoer per dag door het mannetje en het vrouwtje.

Taakverdeling man en vrouw

Van 546 prooien werd de overgrote meerderheid door het mannetje aangebracht (364 van de 546, precies twee derde deel). Dat is volstrekt tegengesteld aan andere jaren en plekken. Bij 7 plekken waar de rolverdeling vastgesteld kon worden, werd gemiddeld rond de 70 procent door het vrouwtje binnengebracht (van Harxen & Stroeken, 2011). Weliswaar brengt het mannetje in de eerste week normaliter de meeste prooien aan, maar daarna neemt zijn aandeel normaal snel af (figuur 6).

Dit jaar dus een volstrekt ander beeld (figuur 7).

De eerste dagen brengt het mannetje in het geheel geen prooi aan. Daarna neemt zijn aandeel fors toe. Tot het eind van de derde week verzorgt hij het leeuwendeel van de aanvoer. Daarna vindt het hij blijkbaar welletjes en neemt het vrouwtje het over. Normaal ligt dit omslagpunt al op het eind van de eerste week, nu dus twee weken later. Zouden we het in menselijke termen benaderen, dan zouden we wellicht spreken van schuldgevoel; de eerste 3 dagen heeft hij immers totaal geen bijdrage geleverd. Waarschijnlijk zit er toch wat anders achter. De noodzaak voor het vrouwtje mee te jagen was met slechts één jong niet direct aanwezig. Ze kon al haar energie steken in het warmhouden van het jong dat immers geen nestgenoten had om zich aan te warmen. Door de

Foto: André Eijkenaar

LowRes
André
Eijkenaar

slechte conditie waarin dit jong verkeerde was extra aandacht ook wel nodig. Het was opvallend dat ze tot in de derde week probeerde het jong onder haar lichaam te houden. Toen dat echt niet meer lukte besloot ze zelf meer mee te gaan jagen. Enige nuancering is echter op zijn plaats als we de muizenaanvoer (substantieel belangrijk voor de biomassa) er bij betrekken. Van de 55 ware en woelmuizen werden en 39 door het mannetje aangebracht (71%). Topdag was dag 20 (14 juni) toen hij 6 van de 7 muizen aansleepte. De dag ervoor had hij er ook al 3 van de 4 gebracht. Daarna vond hij het blijkbaar welletjes. Dat er meer dan genoeg prooi aangevoerd is wordt ook geïllustreerd doordat het vrouwtje een deel van aangevoerde prooien zelf consumeerde, iets dat we andere jaren maar sporadisch zagen. Maar liefst 100 van de 545 prooien is door het vrouwtje geheel of gedeeltelijk zelf opgegeten!

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar die tientallen tellers die op de een of andere manier een bijdrage aan dit onderzoek geleverd hebben. Dankzij hun inspanning kon een zesde jaar aan de reeks toegevoegd worden. Vogelbescherming Nederland willen we graag bedanken voor de gelegenheid de Steenuil een plek te geven bij Beleef de Lente en het onderzoeksdeel op de site te faciliteren. 🌙

Literatuur

- Van Harxen R. & Stroeken P., 2010. Vier jaar prooiaanvoer tijdens de broedperiode bij de Steenuil. Uilen 1: 14-29
- Van Harxen R. & Stroeken P., 2011: De Steenuil. KNNV Uitgeverij
- Van Harxen R. & Stroeken P., 2011b. De prooiaanvoer bij de Steenuil in het vijfde Beleef de Lente-jaar: Uilen 2: 20-23